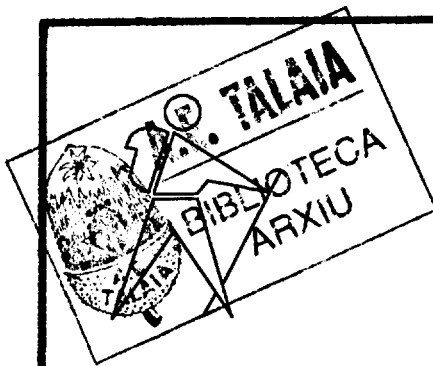

SECCIÓ DE SENDERS

A.E.TALAIA

ROC DE FRAUSSA

**COLL DE LA MANRELLA - CASTELL DE CABRERA - LES SALINES
FAGEDA DE LA MARQUESA - ROC DE FRAUSSA - MAÇANET DE CABRENYS**

21 d'octubre 1990

A la sortida d'avui ens proposem fer un recorregut per la carena pirinenca en el tram comprès entre el coll de la Manrella i el Roc de Fraussa. Part d'aquest itinerari ja el vàrem fer a l'etapa la Vajol - Banys d'Arles de la travessa Vilanova - Canigó però creiem que val la pena repetir-lo.

La primera intenció era començar al coll de la Manrella, on hi ha el monument al President Lluís Companys (just ara fa 50 anys del seu assassinat, 15/10/1940) i anar per la carena fins al coll de Lli. Això però, no ha estat possible perquè el camí carener que uneix els dos colls s'ha perdut totalment. De totes maneres, abans de començar a caminar, pujarem amb l'autocar fins al coll per tal de visitar el monument. De baixada, l'autocar ens deixarà en el revolt de la carretera d'on arrenca el camí que puja cap al coll de Lli i serà en aquest punt on començarem la travessa.

D'entrada pujarem fins al coll de Lli, escenari de l'èxode republicà, i després, pel camí més o menys carener, anirem fins al castell de Cabrera on, si el temps ens acompanya, gaudirem d'una esplèndida panoràmica. Seguint la pista arribarem al santuari de la Mare de Déu de les Salines i a continuació ens enfilarem cap al proper coll fronterer del mateix nom. A partir d'ací començarem a travessar l'exuberant fageda de la Marquesa situada a la vessant nord del Roc de Fraussa. Una vegada arribats al límit de la fageda anirem vers el coll de Sant Martí a partir del qual podrem assolir el cim del Roc de Fraussa (1445 m), punt culminant del recorregut.

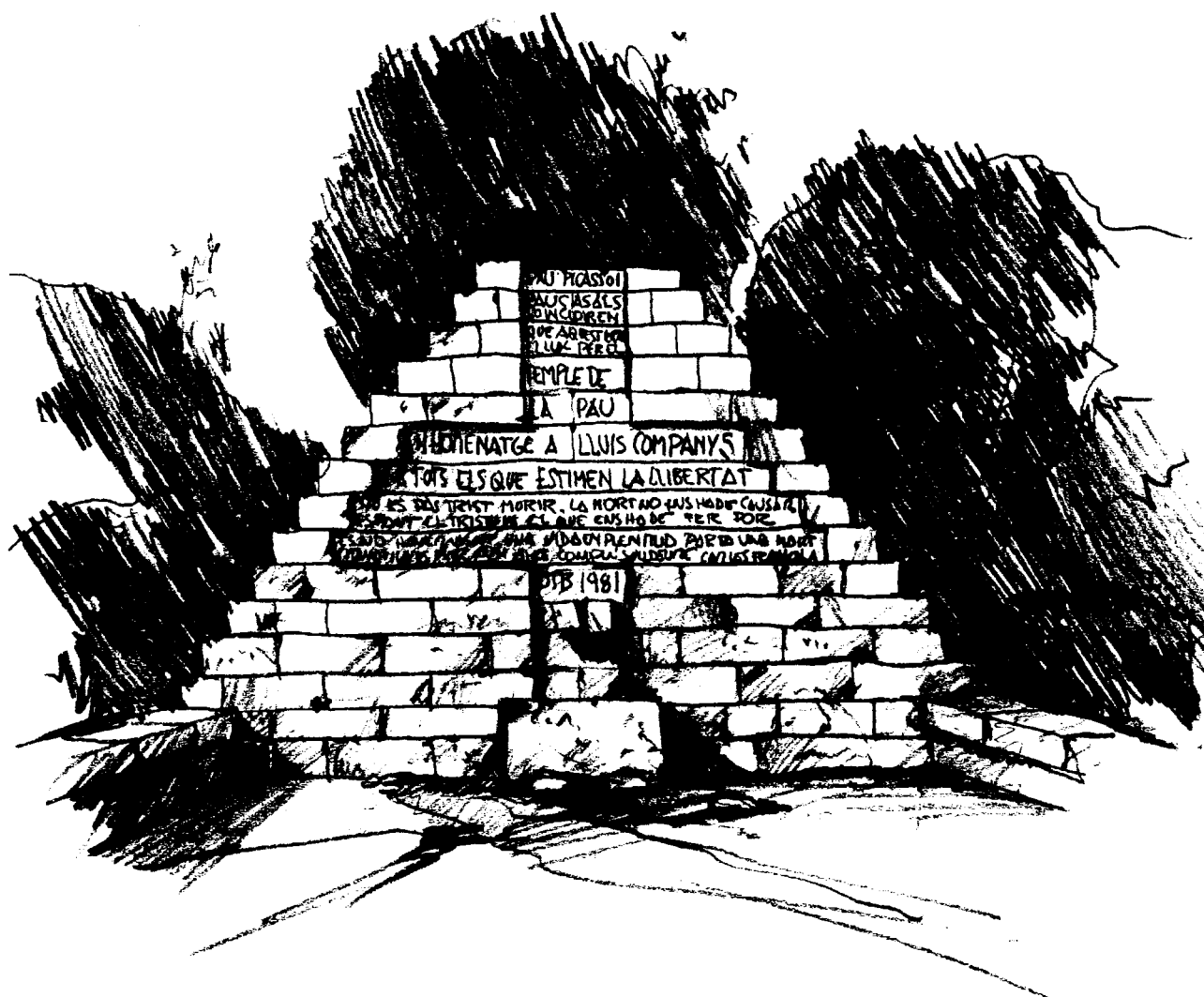
Tot seguit devallarem cap al santuari de les Salines on dinarem. Després de dinar només ens restarà baixar fins el poble de Maçanet de Cabrenys on finalitzarem la sortida.

COLL DE LA MANRELLA

En aquest coll hi ha emplaçat un monument a la Pau i al President Lluís Companys amb un escrit d'en Carles Rahola :

"Pau Picasso i Pau Casals coincidiren que aquest era el lloc per al temple de la pau en homenatge a Lluís Companys i a tots els que estimen la llibertat. No és pas trist morir.

La mort no ens ha de causar espant, el tristíssim, el que ens ha de fer por, és no haver viscut. Una vida en plenitud porta una mort tranquil·la. Es mor com si es complís un deure"

Horari	
Parcial	Total
0.00	0.00

Situats en el revolt de la carretera que va de la Vajol al coll de la Manrella hem d'agafar un camí que planeja vers l'esquerra. En el mateix revolt, una mica més avall, hi ha l'accés a les naus per al bestiar de Can Barris.

Passem per una zona on han tallat arbres recentment i poc després deixem una petita pedrera a la dreta.

Després de travessar un petit rierol comencem a pujar.

0.07

0.07

Trobem un abeurador a la dreta del camí. Seguim pujant per entremig de castanyers.

Travessem un altre rierol; més enllà passem per una zona amb el sòl fortament erosionat.

0.06

0.13

Sortim del bosc i trobem una bifurcació; la branca que segueix recta planejant està poc marcada. Nosaltres hem d'anar per la branca més marcada que puja vers l'esquerra fent una ziga-zaga. Més endavant planegem una estona per un tram voltat de vegetació.

0.06

0.19

Passem a frec d'unes ruïnes que queden a la dreta del camí; sembla que anys enrera s'hi aixecà un famós hostal. Hem arribat al coll de Lli (713 m), situat entre el Puig Negre (758 m)(NE) i el Serrat Pelat (SW).

Immediatament el camí bifurca; hem de continuar per la branca de l'esquerra, més marcada i de sòl herbós que segueix pel costat d'una tanca. La branca de la dreta, tal com ens indica un rètol, mig trencat, penjat a l'entreforc, va cap al poble de les Illes.

Uns metres més enllà, a la dreta, una mica enlairada podem veure la fita fronterera número 557.

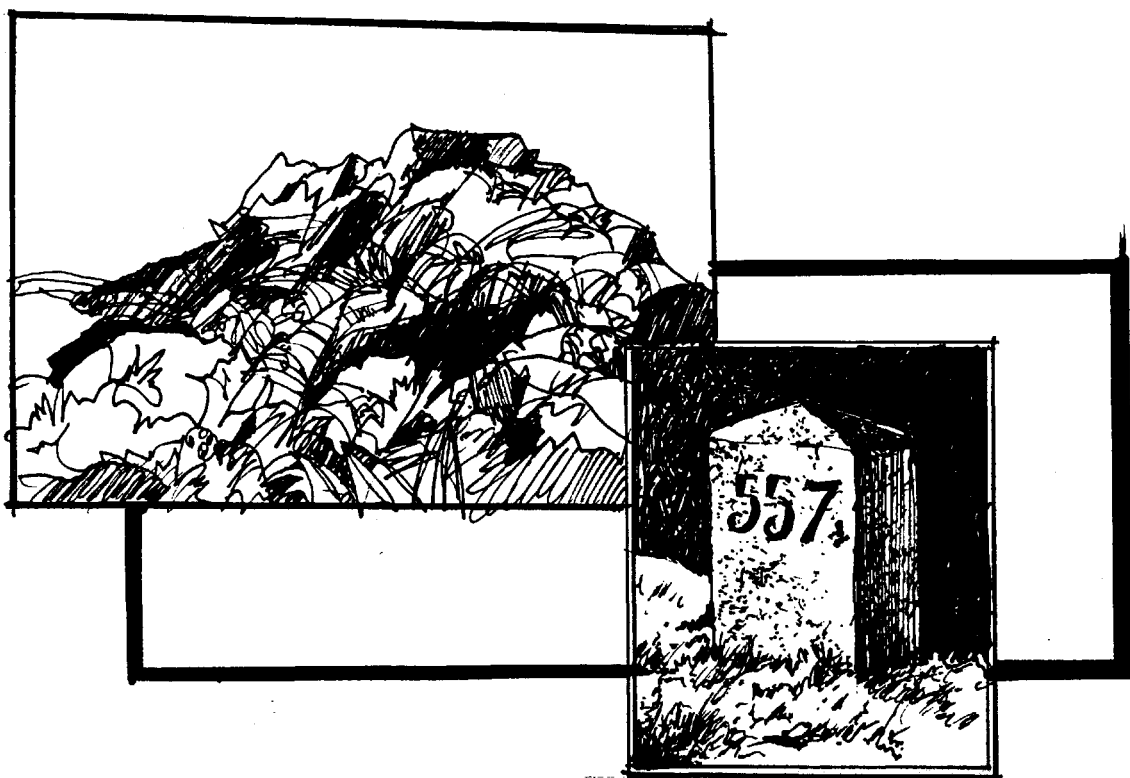
COLL DE LLI

Per aquest coll que uneix la Vajol amb les Illes, van passar-hi a peu, la matinada del dia 5 de febrer de 1939, els quatre presidents camí de l'exili : el de la Generalitat Lluís Companys, el d'Euskadi José Aguirre, el de la República Espanyola Manuel Azaña i el del Parlament Espanyol Diego Martínez Barrio.

El màxims representants dels governs de Catalunya i Euskadi, Companys i Aguirre, varen passar plegats juntament amb Josep Tarradellas, Antoni Maria Sbert i Carles Pi i Sunyer, per part catalana, acompanyats per una petita guàrdia de Mossos d'Esquadra, i Manuel de Irujo i Jáuregui, per part basca. *"I tot seguit entràrem en la pau callada del bosc muntanyec", escriu Pi i Sunyer, "fins que, de sobte, arribats darrera d'uns pedruscalls, el camí començà a baixar. Clarament. Irrevocablement. I anàrem baixant, sense dir res".*

El poeta Pere Quart ha dedicat a aquest episodi un poema, les *"Corrandes de l'exili"*, que comença :

"UNA NIT DE LLUNA PLENA
TRAMUNTÀREM LA CARENA,
LENTAMENT, SENSE DIR RE...
SI LA LLUNA FEIA EL PLE
TAMBÉ EL FÉU LA NOSTRA PENA."

Pugem pel costat de la tanca pel vessant sud del Serrat Pelat.

0.04 0.23

Trobem una barrera per al bestiar en forma de sòl enreixat; el travessem.

Cada vegada hi ha menys arbres per la vora del camí; ara només trobem algunes alzines. A l'esquerra se'ns ofereix una àmplia panoràmica; als nostres peus podem veure els camps i la masia de can Barris.

0.05 0.28

El camí fa un revolt cap a la dreta i descobrim el gran penyal del castell de Cabrera enfront nostre.

Seguim pujant, ara vorejats d'alzines.

0.13 0.41

Planegem una mica i tornem a gaudir d'una magnífica visió a l'esquerra del camí; al fons de la vall veiem el pantà de Boadella.

0.01

0.42

A l'esquerra, mig amagat pel bosquet, deixem un senderol que, pel Pla de Pastora, es dirigeix vers el castell de Cabrera (849 m). Hi ha un rètol a la dreta del camí que ho indica però està posat per als qui baixen.

Nota.- Es recomana deixar momentàniament el camí i anar fins al castell seguint aquest senderol; en cinc minuts s'hi arriba. La panoràmica des de dalt del penyal de parets gairebé verticals és força impressionant; en primer terme veiem la vall de l'Ardenya amb Maçanet de Cabrenys i el pantà de Boadella. Més enllà, si el dia és clar, es pot veure tot l'Empordà.

CASTELL DE CABRERA

El castell de Cabrera, del qual resten escassos vestigis, s'alçava al cim d'un penyal rocós de vessants escarpats, a 849 m d'altitud, situat en el sector NE del terme municipal de Maçanet de Cabrenys, vora la carena pirinenca. El seu emplaçament és un ampli mirador sobre l'Empordà.

Apareix en diversos documents del segle XI i les restes de l'aparell són d'aquesta època. Formà part, com Maçanet, inicialment del comtat de Besalú i després de la baronia dels senyors de Cabrenys. Fou destruït pels francesos el 1288.

Explica la llegenda que fou des d'aquest castell que l'heroi carolingi Rotllan llançà la seva pesant maça als aires tot dient : "*On la maça petarà, Massa-net (de moros) serà*"; la maça anà a clavar-se al bell mig de la plaça de Maçanet on encara pot veure's actualment. Altres versions diuen que el lloc d'aquest "olímpic" llançament fou Ceret, a l'altre vessant del Pirineu.

Tornem al camí i continuem pujant; estem vorejant el Puig del Faig (925 m). Passem per alguns trams hormigonats.

0.03

0.45

A la dreta deixem uns grans blocs de pedra. Travessem una petita trinxera i el camí comença a planejar; davant, al fons, podem veure el santuari de les Salines.

0.02

0.47

Arribem al coll de la Biga (900 m); el camí s'eixampla formant una petita esplanada. A l'esquerra tenim una fita.

El camí segueix per l'altre vessant envoltat de pins avets. Remontem la vall del torrent de les Illes.

0.07 0.54

A l'esquerra del camí, entremig dels arbres, hi descobrim dues fites.

Seguim pujant amb alguns trams de fort pendent. Trobem restes d'hormigonat.

0.12 1.06

Arribem al pla de la Creu (1040 m); a l'esquerra deixem un senderol marcat amb vermell que va cap a mas Roger i baixa cap a Maçanet de Cabrenys; és el que seguirem després. El camí es fa més planer i travessa una zona d'ombra.

Més enllà veiem un segment de canonada de formigó a la dreta del camí. Seguim per entremig de bosc.

0.04 1.10

Desemboquem en una gran pista; és la que puja de Maçanet de Cabrenys i va cap al santuari de les Salines. A la cruïlla hi ha un rètol indicador.

Hem d'anar cap a la dreta en direcció a les Salines. Pocs metres més enllà trobem una bifurcació; la branca de l'esquerra, encimentada, puja cap al Moixer. Nosaltres seguirem per la de la dreta que planeja.

0.05 1.15

Troblem una font a l'esquerra del camí. A la dreta, a l'altra banda del torrent de les Salines, veiem el santuari.

0.06 1.21

La pista fa un revolt cap a la dreta per tal de creuar el torrent. A l'esquerra deixem la Cova de la Verge, una petita ermita situada dins la paret de roca.

Abans d'acabar el revolt hem de deixar la pista que segueix vers el santuari i enfilar-nos per un senderol que puja amb fort pendent cap a l'esquerra; està senyalitzat amb vermell i al seu començament hi ha una roca amb la següent pintada : "Roc des Pous".

Nota.- El santuari de les Salines (1080 m) es troba només a dos minuts d'ací. Abans de començar la pujada vers el coll de les Salines aconsellem arribar-s'hi per tal de visitar-lo i descansar-hi una estona.

SANTUARI DE LES SALINES

El santuari de la Mare de Déu de les Salines es troba a migdia del puig de les Salines (1333 m), a l'extrem nord del terme municipal de Maçanet de Cabrenys. L'ermita és esmen-

tada ja el 1279. Durant les lluites de religió franceses, un grup d'hugonots assassinaren l'ermità i feren considerables destrosses (trossejaren la Verge). El 1640 fou esculpida una nova imatge, d'alabastre, i l'actual edifici correspon a una reforma de l'antic feta probablement al segle XVII. És d'una nau amb absis semicircular i campanar de cadireta. L'antiga casa de l'ermità i hostatgeria són a migdia.

L'hostatgeria, obra dels segles XVIII-XIX, funciona a l'estiu i part de l'edifici està destinat a refugi del Centre Excursionista Empordanès de Figueres.

Tornem al punt d'on arrenca el sender que puja cap al coll de les Salines i comencem a seguir-lo. De moment s'enfila amb fort pendent per entremig del bosquet. Anem seguint unes marques vermelles.

Més endavant sortim del bosquet; a l'esquerra tenim el torrent que va força enfonsat, i a l'altra vessant, una mica enlairada, podem distingir-hi la pista que puja cap al Moixer. Enrera veiem el pla del santuari.

Travessem un bosquet de faigs i més enllà el senderol va vorejant el marge, gairebé vertical, del torrent.

0.19

1.40

Desemboquem a la pista del Moixer que en aquest punt fa un revolt cap a l'esquerra; hem arribat al coll de les Salines o del Pou de Glaç (1240 m) situat entre el Roc de la Grava o del Pou (1289 m)(E) i el Roc Moixer (1437 m) i Roc de Fraussa (1445 m)(W). Nosaltres hem d'anar cap al pla que hi ha a la dreta, travessant la cadena que impedeix l'accés als vehicles a una pista que baixa pel vessant nord del coll. Enrera deixem l'Alt Empordà i entrem a la comarca del Vallespir.

Goigs de la Mare de Déu de les Salines

que es venera

en el terme de Maçanet de Cabrenys (Bisbat de Girona)

Oh gran i noble Senyora
i mare de les més fines!
Siau nostra intercessora,
Princesa de les Salines.

Per Mare del Redemptor
essent de Déu elegida,
donàreu al món la vida,
mort molt temps per lo error:
glòria tan gran en tota hora
devem cantar amb veus trines.
Siau, etc.

Una llei d'amor molt plena,
destruint les tiranies,
vostre Fill en aquells dies
establí amb turments i pena:
esta llei consoladora
publicaren veus divines.
Siau, etc.

A vostre Fill imitant,
fill també de l'Etern Pare,
de tothom sou tendra Mare,
sempre amor manifestant:
de tots sou la defensora
com de sos polls les gallines.
Siau, etc.

Vostres maternals entranyes
se obren per tots costats;
no sols dintre les ciutats,

sinó també a les muntanyes,
on vos feu admiradora
per vostres bondats divines.
Siau, etc.

Disposant Déu, s'han trobat
vostres imatges sagrades,
en llocs deserts amagades
en temps de barbaritat;
quan gent mala i destructora
vostres temples feren ruïnes.
Siau, etc.

Per esta disposició
vos venera Maçanet
en les Salines, lloc fred,
on, segons tradició,
vos descobrí quan fou l'hora,
un toro amb ses banyes fines.
Siau, etc.

Des del cel Vós contempleu
a vostres fills suplicant,
i al mateix temps admirant
posada al mig de la neu,
vostra imatge encantadora,
com una rosa entre espines.
Siau, etc.

Tant en hivern com estiu
recolliu els pastorets,
i els vianants morts de fred
amb vostre manto cobriu

Vostra casa salvadora
obre a tothom ses cortines.
Siau, etc.

Gent de totes condicions
troben allí grans consols:
ja francesos, ja espanyols,
i de totes les nacions;
al que amb bon cor us adora
dau a sos mals medicines.
Siau, etc.

Posseïu bondats tan grans,
sent mare del Fill de Déu,
que digué des de la creu:
Tots els homes són germans.
Del Fill heu après, Senyora.
fineses tan peregrines.
Siau, etc.

Procurem, doncs, amb bon cor
tots obsequis tributar
a mare tan singular,
que nos té tan gran amor,
i és la nostra protectora
i de les terres veïnes.
Siau, etc.

Puix en el món no té igual
vostre amor, mare divina,
pregueu per tots els mortals
Princesa de les Salines.

v/. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

r/. Ut digni efficiamur promissionibus Christi

O R E M U S

Concede nos famulos tuos, quaesumus, Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatæ Mariæ, semper Virginis intercessione, a praesenti liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

En aquest punt enllacem amb el GR-10. Podem veure els senyals del sender que ve de les Illes a la paret de roca que tenim a la dreta; el GR puja pel pedriscall que hi ha al peu de la paret. Hi ha una pintada que diu "Fontfreda 1h 1/2". Nosaltres hem de seguir el GR en direcció a Arles; és el senderol que s'enfila vers la fageda de l'esquerra, just per on comença la pista que baixa pel vessant nord del coll. En el seu començament puja amb fort pendent i no està massa ben marcat.

El senderol segueix pujant per entremig de la fageda que s'estén per la banda nord del Roc de Fraussa coneguda amb el nom de bosc de la Marquesa. Les fulles caigudes formen una veritable catifa vegetal.

0.06 1.46

El camí comença a planejar. A partir d'ací va seguint les ondulacions del terreny sense fer gaires alts i baixos.

0.08 1.54

Fem un revolt cap a l'esquerra i se'ns obre una mica el bosc. Més endavant tornem a caminar envoltats d'arbres.

0.08 2.02

Baix, a la dreta, veiem un gran roc. El senderol gira vers l'esquerra i puja una mica fent revolts.

Més enllà travessem una petita esplanada. Continuem per entremig de blocs de roca dispersos. A l'esquerra, per damunt nostre, veiem un gran penyal.

Planegem; a la dreta se'ns ofereix una gran panoràmica.

0.08 2.10

Arribem en una cruïlla. El GR-10 segueix cap a la dreta, vers "Amélie" i "Mas Pagris", segons diu un rètol. Nosaltres hem d'abandonar-lo i anar per l'esquerra, en direcció al coll de Sant Martí i el Roc de Fraussa, erròniament dit "Roc de France".

Nota.- A partir d'aquest punt i fins retornar al coll de les Salines, no hi ha descripció perquè el dia que vàrem venir per fer el circuit del Roc de Fraussa hi havia molta boira i no fou possible realitzar-lo.

De totes maneres, per a suplir aquesta mancança, transcriurem la descripció que d'aquesta part del recorregut (a partir del coll de Sant Martí) fa el llibre "Pirineu Oriental" (Itinerari 257, pag 546). Des de la cruïlla fins al coll de Sant Martí deu haver-hi uns **20 minuts** de camí.

* * * * *

0.20 2.30

Collada de Sant Martí (1391 m).- Entre el cim de Fraussa i les Piques de Sant Martí. (La llegenda parla d'una empremta del cavall del sant, en aquest indret). Pel vessant sud puja el camí de la vall de Cabrenys.

Faldegeu sota els caients septentrionals, assolint el cim geogràfic de Fraussa.

0.10 2.40

Roc de Fraussa (Cim Occidental, 1417 m). Cim rocós. En alçada és el quart pic de la serra però geogràficament és el primer, ja que d'ell s'estreba l'important branc muntanyós del puig de la Porrassa. És superat de pocs metres pel proper pic oriental. Llibre-registre i creu instal·lada pel C.E. Empordanès (7/8/1966).

Seguiu el cordal carener, guanyant el cim superior (canal herbada).

0.10 2.50

Cim Superior del Roc de Fraussa (Cim Oriental, 1445 m). Punt culminant de la serra del Roc de Fraussa. Format per un caos de blocs i molt estimbat pel cantó sud. Torre-bastidor per a treballs geodèsics. Incomparable mirador.

Seguiu el fil carener.

0.05 2.55

Cim del Moixer (1437 m). Simple ondulació, sense caràcter de cim. Deixant les instal·lacions de TV, baixeu al coll proper (pista).

0.05 3.00

Ras Moixer. Entre el Moixer Superior (SW) i l'Inferior (1401 m)(NE). El canvi de paisatge és brusc, penetrant en un bosc de faigs (camí esborrat que voreja el llindar del bosc, de baixada). Encreuament de la pista del ras.

0.20 3.20

Coll de les Salines (1220 m). Cruïlla fronterera. La pista del ras s'uneix més avall amb la de les Salines i la pista de vessant nord mena a Ceret.

* * * * *

Nota.- A partir del coll de les Salines tornem al Santuari pel mateix viarany de la pujada. El temps de baixada serà d'uns **20 minuts**.

0.20 3.40

Arribem al santuari de les Salines.

Situats davant de la porta d'accés al santuari hem d'anar vers a llevant, en direcció a la font que està indicada mitjançant un rètol. Baixem per una escala i just a l'últim graó hem d'agafar un corriol que va cap a la dreta; està senyalitzat amb marques vermelles.

Poc després en trobem un de transversal; el seguim vers la dreta.

0.05 3.45

Travessem el torrent de les Salines a gual.

0.10 3.55

Fem cap a la pista que va de la Vajol al santuari a l'indret conegut per pla de la Creu; la seguim vers l'esquerra i poc més enllà la deixem per agafar un sender per la dreta.

0.03 3.58

Travessem la porta d'una tanca.

0.22 4.20

Trobem un pal indicador del Santuari de les Salines.

0.05 4.25

Fem cap en una pista, la seguim una mica cap a la dreta i la deixem per un sender a l'esquerra que baixa.

0.05 4.30

Trobem una altra pista, la seguim vers l'esquerra i al poc la deixem per un corriol baixador per la dreta. Poc després en trobem un de transversal; el seguim cap a l'esquerra.

0.02 4.32

Desemboquem en una altra pista; la seguim vers la dreta.

0.03 4.35

Deixem la pista per un sender a l'esquerra.

0.05 4.40

Travessem la riera de Can Rei a gual.

0.05 4.45

El sender s'eixampla i es transforma en pista. Trobem una bifurcació, anem per l'esquerra tot baixant. Més endavant se'ns ajunta una pista per la dreta i més avall una per l'esquerra.

0.10 4.55

Arribem en una cruïlla de camins en forma de placeta; agafem el segon començant per l'esquerra.

0.08 5.03

Trobem un pal indicador al Santuari de les Salines en una cruïlla. Seguim per la pista de la dreta, avall.

0.10 5.13

Atenció : Després d'anar un bon tros per l'ampla pista, en un punt determinat, senyalitzat, l'hem de deixar per un sender a la dreta que es dirigeix vers la riera d'Ardenya que ja fa estona seguïem, la passem a gual.

0.02 5.15

Deixem una masia abandonada a l'esquerra.

0.01 5.16

Deixem a mà dreta una pista que puja. Anem planejant, pel costat d'un camp de conreu.

0.05 5.21

Deixem una masia habitada a l'esquerra (**compte amb el gos**) i fem cap a un camí que ens mena a la pista que va del poble a les Salines.

0.01 5.22

Desemboquem a la pista, que en aquest tram està asfaltada; enfront tenim la masia de Can Muntada. Seguim la pista cap a l'esquerra.

Arribem al poble de Maçanet de Cabrenys (370 m) on finalitza el recorregut de la sortida d'avui.

MAÇANET DE CABRENYS

El terme municipal de Maçanet de Cabrenys, de 67.46 km², es troba a l'extrem NW de la comarca de l'Alt Empordà, als vessants pirinecs limítrofs amb el Vallespir, i per tant, a la frontera dels estats francès i espanyol des del tractat dels Pirineus (1659). Comprèn la vila de Maçanet de Cabrenys, cap del municipi, i els agregats de Tàpies, Fontfreda, els Vilars i Oliveda. Limita amb els termes empordanesos d'Albanyà i Sant Llorenç de la Muga, pel sud i Darnius i la Vajol, per l'est, i amb els vallespirans de les Illes, Ceret, Reiners, Montalbà de l'Església, Sant Llorenç de Cerdans i Costoja, pel nord.

Comprèn la capçalera del riu d'Arnera, afluent per l'esquerra de la Muga, que neix prop del puig de Sant Bernabé i del coll de Perilló i travessa el terme de ponent a llevant; el sector meridional comprèn un petit sector del Rimal, un altre afluent de la Muga. Les carenes pirinenques frontereres van des del pic del Canonatge, a ponent, fins al pla de la Pastora, a llevant, prop del coll de Lli, i els punts més alts es troben al nord de la vila: el roc de la Campana (1398 m), el roc de Fraussa (1445 m) i el puig de les Salines (1331 m); a l'oest hi ha el pas més accessible, el coll de la Creu del Canonatge o del Corral, no lluny de Tàpies, per on passa el camí de Maçanet a Costoja. A l'extrem sud del terme, la carena de la serra de Bac-Grillera,

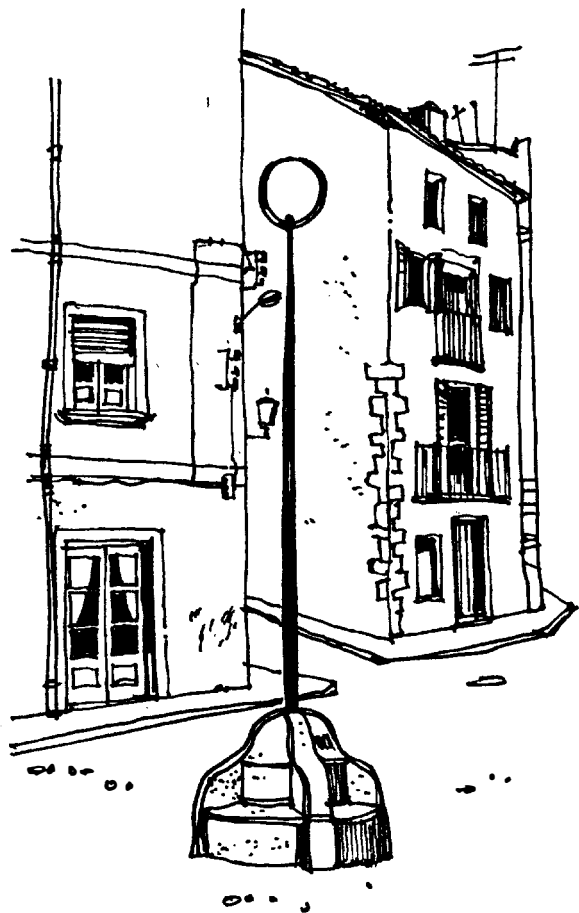
que separa les valls del riu d'Arnera i de la Muga, arriba a 1101 m al puig Falcó i a 1060 m al Castell de Grillera.

Hom creu que el topònim Maçanet, d'origen llatí, significa "*pomerar*" i el determinatiu de Cabrenys ve de la senyoria que ostentaren sobre el lloc els Serrallonga, barons de Cabrenç o Cabrenys, castell vallespirà dins del municipi de Serrallonga; la baronia passà per matrimoni (1313) als Rocabertí. A la fi del segle XVI la senyoria de la vila i castell de Maçanet passà a la família Peguera i, més endavant, als Sorribes i als Ros; segons Botet i Sisó els senyors de Maçanet tenien la jurisdicció civil i criminal del terme i hi tingueren cúria per a l'administració de justícia.

La població enregistrà, segons els censos oficials del segle XVIII, un extraordinari augment, de 453 h a 1484 h, que es mantingué en part fins al 1860 (1876 h); des d'aleshores el descens ha estat gradual i continuat (926 h el 1960, 872 h el 1970, 863 h el 1979). Els prats i els conreus de secà alternen amb extensos espais coberts de boscs d'alzines sureres, que havien estat intensament explotats; hi havia hagut fàbriques de taps, activitat ja desapareguda (el 1913 hi havia 4 fàbriques que dinaven feina a 35 persones). També s'havien explotat mines de ferro i de talc; té tradició la manufactura de pipes. Al raval de les Creus (600 m a l'oest de la vila) hi ha la coneguda font de les Creus i una planta embotelladora de la seva aigua.

La vila de Maçanet de Cabrenys es troba a 370 m d'altitud, a la confluència de dues valls afluent del riu d'Arnera que baixen del puig de les Salines i del roc de Fraussa, les valls de les rieres d'Ardenya i de Fraussa. Era una vila fortificada i a la part més alta del nucli antic, a la rodalia de l'església, hi ha restes de la muralla medieval que envoltava el petit recinte, dels segles XIV-XV. A l'extrem sud-est de la vila hi ha un petit fort dels segles XVIII-XIX, amb una torre cilíndrica.

L'església parroquial de Sant Martí de Maçanet de Cabrenys és un notable exemplar del període romànic avançat (segles XII-XIII), encertadament restaurat per la Diputació de Girona. Té una sola nau, absis semicircular amb una aresta de dents de serra i un fris d'arcs cecs, dues portals, al frontis (reformada) i al mur de migdia, aquesta de quatre arcs de mig punt en degradació, llinda i timpà amb decoració escultòrica molt popular i notable porta de ferro forjat. La volta és apuntada i una obra dels segles XVII-XVIII sobrepuja els murs de la nau (amb un notable ràfec de teulada del segle XVIII); el campanar, de planta octagonal, s'afegí a la mateixa època sobre la façana de ponent. Conserva una interessant làpida sepulcral procedent de Fontfreda (parroquia del terme avui abandonada), amb un baix relleu representant la mort d'un personatge important (potser un prior de Lledó) dels segles XI-XII, bona mostra d'escultura romànica arcaica.

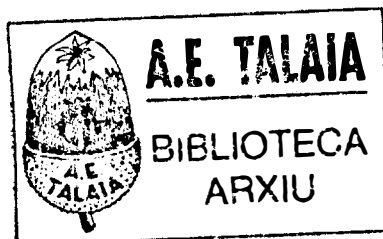

Al mig de la plaça Major es dreça l'anomenada *maça d'en Rotllan*, vara de ferro d'uns 5 metres que fou plantada en aquest lloc el 1834, coronada avui per una argolla d'on penjava un fanal; una llegenda la fa l'arma de l'heroi carolingi Rotllan, que l'hauria llançada des de Ceret o des del castell de Cabrera, però la utilitat o origen de la vara són desconeguts. Al carrer de Sant Sebastià, que porta a la vila des la plana, hi ha la capella de Sant Sebastià, d'una nau i dues capelles laterals per banda, obra del segle XVIII, i prop seu hi ha un notable casal del segle XVII amb un finestral esculpit. A la plaça de l'Església es destaca Ca l'Olivet, obra del segle XVIII amb restes de decoració esgrafiada i ràfec de la teulada amb ocells i animals pintats amb una notable perfecció. A la plaça Major hi ha l'edifici de la Societat de Socors Mutus amb un casino, fundada a mitjan segle XIX.

Dins del terme municipal es troben el Santuari de la Mare de Déu de les Salines i el castell de Cabrera. El nom de Castell de Grillera o del Bac-Grillera amb què és conegut el cim de 1060 m a l'extrem meridional del terme pot ser degut a la seva silueta alterosa, que li dóna una configuració encastellada, però no significa que forçosament hi hagués existit un castell en època medieval.

BIBLIOGRAFIA

- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 4. L'Empordà.
Fundació Enciclopèdia Catalana (1ª Edició).
- ## Gran Enciclopèdia Catalana.
Fundació Enciclopèdia Catalana (1ª Edició).
- ## Això és Catalunya. Guia del Patrimoni Arquitectònic.
Departament de Cultura de la Generalitat.
Editorial Plaza i Janés (1988).
- ## El Pirineu.
E. Torres, F. Català Roca.
Edicions Destino (1971).
- ## El Pirineu. Frontera i porta de Catalunya.
X. Febres, J. Gumf.
Edicions 62 (1984).
- ## Travessia del Pirineu.
G. Verón.
Centre Excursionista de Catalunya.
Editorial Montblanc-Martin (1981).
- ## Pirineu Oriental (2 Volums).
D.M. Aloy, Mª M. Lleonart.
Centre Excursionista de Catalunya.
Editorial Montblanc-Martin (1978).
- ## Descripció del GR-10.
Fédération Française de la Randonnée Pédestre (1987).
- ## Dibuixos d'En Bernat Salvador.

Ramon Casas i Agustí Poch

Octubre 1990